

Sygn. akt I CK 669/04

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 kwietnia 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk (sprawozdawca)

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian

w sprawie z powództwa Banku P.(...)

S.A. w W.

przeciwko "S.(...)" Spółce z o.o. w O.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 15 kwietnia 2005 r., kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 15 czerwca 2004 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala kasację; zasądza od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 3600 (trzy tysiące) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powód – Bank P.(...) w W. domagał się zasądzenia od strony pozwanej - S.(...) Sp. z o.o. kwot 61.846 i 152.796 zł stanowiących wierzytelności z umowy o świadczenie usług faktoringowych. Sąd Okręgowy oddalił powództwo, ustalając następujący stan faktyczny.

Powodowy Bank zawarł z Z. S. i P. D. – prowadzących działalność pod nazwą „F.(...) S.C.” umowę o świadczenie usług faktoringowych. Umowę zawarto na okres od dnia 26 lipca 2000 do dnia 25 lipca 2001 r. Faktorant o zawarciu umowy zawiadomił pozwaną Spółkę pismem z dnia 25 lipca 2002 r. We wrześniu 2000 r. pozwana Spółka zamówiła u współników (faktoranta) 12,5 tys. metrów bieżących rury z dostawą partiami w czwartym kwartale 2000 r. Wcześniej towar był dostarczany pozwanej spółce bez komplikacji. W związku z zapowiedzią dostaw rury wystawiono dwie faktury objęte niniejszym sporem. Faktura Vat nr (...) wystawiona w dniu 7 listopada 2002 r. na kwotę 61.846,00 zł - w związku z opóźnieniem się dostaw towaru - została ostatecznie „anulowana” (poprzez zniszczenie jej oryginału i ewidencjonowanie jej w księgach handlowych). Fakturę opatrzono tzw. klauzulą faktoringową i złożono Bankowi (faktorowi). Druga faktura z dnia 13 listopada 2000 r. nr Vat (...)/00 (na kwotę 152.796 zł) także została przedstawiona faktorowi do zapłaty. Towar nie został jednak dostarczony pozwanej i kopia faktury została zniszczona. Obu faktur nie wykazywano w saldach strony pozwanej przedstawionej Z. S. do akceptacji. Pozwana nie zapłaciła należności objętych obiema fakturami (ani faktorowi ani faktorantowi). Sąd Okręgowy uznał za zasadny zarzut nieistnienia obu wierzytelności (brak stosunku obligatoryjnego między faktorantem i dłużnikiem). Strony dopuszczały w stosunkach między sobą do wystawienia faktur zanim nastąpiła dostawa towaru. W niniejszej sprawie strony - z racji braku dostarczenia towaru w terminie - „odstąpiły od konkretnej umowy sprzedaży rur” (rozwiązały umowę sprzedaży). W rezultacie w ogóle nie powstała wierzytelność obejmująca zapłatę ceny i nie doszło do cesji tej wierzytelności.

Apelacja Banku - faktora została uwzględniona. Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i zasądził w całości dochodzone w pozwie kwoty. Podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, że strony łączyła umowa o usługi faktoringowe i skoncentrował się na badaniu tego, czy pozwana Spółka mogła podnieść skutecznie zarzut nieistnienia wierzytelności wobec niej (art. 513 § 1 k.c.). Sporne wierzytelności miały charakter wierzytelności przyszłych i objęte były umową o usługi faktoringowe. Należności określone w fakturach Vat (...) i Vat (...)/00 (na niektórych zamieszczono odpowiednie klauzule faktoringowe) miały być zapłacone odpowiednio w dniach 9 listopada i 13 listopada 2000 r. Bank nabył obie wierzytelności w tychże datach i przekazał stosowne należności na rachunek faktoranta zgodnie z umową o usługi faktoringowe. Rozwiązanie umów sprzedaży (według Sądu Apelacyjnego - „odstąpienie od umów sprzedaży rury”) faktycznie nastąpiło po kilku dniach od powzięcia wiadomości o zmianie wierzyciela i

było spowodowane trudnościami w dostawie zamówionego towaru. Podniesiony w sprawie zarzut nieistnienia wierzytelności nie przysługiwał stronie pozwanej wobec Banku w dniu powzięcia wiadomości o przelewie (zawarciu umowy o usługi faktoringowe), tj. w dniu 25 lipca 2000 r. Nie przysługiwał także w samej dacie powzięcia wiadomości o uprawnieniu Banku do otrzymania spornych, skonkretyzowanych wierzytelności.

W kasacji pozwanej podniesiono zarzuty naruszenia prawa procesowego (art. 233 § 1 k.p.c., art. 382 i art. 328 § 2 k.p.c.) oraz zarzuty naruszenia prawa materialnego (art. 509 k.c. i art. 513 § 1 k.c.). Skarżący domagał się uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

I. Podniesiony w kasacji zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. nie został bliżej uzasadniony przez skarżącego i dlatego nie mógł być w ogóle brany pod uwagę w postępowaniu kasacyjnym.

Podnosząc zarzut naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c., skarżący starał się podważyć trafność dokonanego przez Sąd Apelacyjny ustalenia, zgodnie z którym odpowiednia tzw. klauzula faktoringowa znajdowała się również na oryginale faktury dostarczonej stronie pozwanej. Zdaniem skarżącego, Sąd drugiej instancji nie dokonywał tego ustalenia w oparciu o cały zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, a ponadto - przekroczył granice swobodnej oceny dowodów. Zarzutu tego nie można podzielić.

Jeżeli w kasacji zawarto stanowcze stwierdzenie, że z „umowy faktoringowej nie wynika, iż spółka cywilna (faktorant) przelała na faktora (Bank) wszystkie przyszłe wierzytelności z tytułu umowy sprzedaży”, to stwierdzenie takie nie może być brane pod uwagę w postępowaniu kasacyjnym, ponieważ w kasacji nie podniesiono stosownego zarzutu (tj. zarzut naruszenia art. 65 § 2 k.c.), pozwalającego na poddanie zaskarżonego wyroku odpowiedniej kontroli kasacyjnej w tym zakresie. Nie zakwestionowano zatem skutecznie stanowiska Sądu Apelacyjnego, że wierzytelności wynikające z obu faktur (Vat (...) i Vat (...)/00) objęte były umową o świadczenie usług faktoringowych z 2000 r. Niezależnie od tego należy jednak stwierdzić, że w § 1 „Umowy o świadczenie usług faktoringowych” określono w sposób bardzo ogólny katalog wierzytelności, które mogłyby być objęte tą umową (zarówno pod względem przedmiotowym, jak i podmiotowym).

Nietrudno zauważyć, że początek uzasadnienia kasacji poświęcony został próbie zakwestionowania przyjętego przez Sąd Apelacyjny - w ocenie skarżącego – domniemania faktycznego (fakt uwidocznienia na kopii faktury dostarczonej Bankowi pieczęci informującej o faktoringu miał usprawiedliwiać wniosek o otrzymaniu także przez pracownika pozwanego oryginalnej faktury, ostemplowanej taką pieczęcią). Zdaniem skarżącego, opieranie się na takim domniemaniu faktycznym było nieuzasadnione w świetle innych ustalonych w sprawie faktów. Tymczasem skarżący nie podniósł w kasacji zarzutu naruszenia art. 231 k.p.c., ale zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c. Co więcej, w kasacji nie kwestionowano ustalenia dokonanego przez Sąd Apelacyjny, zgodnie z którym strona pozwana przyjmowała (potwierdzała) faktury objęte umową faktoringową. Faktury te przedstawione zostały następnie Bankowi - faktorowi. W § 6 umowy o świadczenie usług faktoringowych przewidziano możliwość nabycia przez faktora tylko tych cedowanych przez faktoranta wierzytelności, które zostały „potwierdzone przez dłużników stemplem firmowym wraz z datą odbioru i podpisem osoby upoważnionej do odbioru towarów lub usług”. W rezultacie próby wykazywania przez skarżącego, że wierzytelności wynikające z faktur Vat (...) i Vat (...)/00 nie mogły być skutecznie objęte wspomnianą umową o świadczenie usług faktoringowych, należałoby uznać za nieuzasadnione.

II. Podstawowym zagadnieniem w danej sprawie było to, czy strona pozwana (dłużnik) mogła (mógł) skutecznie kwestionować istnienie wierzytelności Banku – faktora objętych fakturami Vat (...) i Vat (...)/00. W ocenie skarżącego, wierzytelności takie nie istniały (wygasły przynajmniej „w wyniku umownego rozwiązania stosunku zobowiązaniowego”), co czyniło żądanie Banku uzasadnionym.

Skarżący nie kwestionował faktu złożenia faktorantowi odpowiednich zamówień dotyczących dostarczenia mu złożonych przez pozwanego we wrześniu 2000 r. Nie podważała też oceny Sądu Apelacyjnego, że między stronami zawarto dwie umowy sprzedaży obejmujące wspomniane rury o wskazanych w zamówieniu parametrach technicznych. Jest faktem, że umowy te nie zostały ostatecznie wykonane przez obie strony (brak dostaw rur i brak zapłaty wynagrodzenia). W związku z zawarciem obu tych umów wystawione zostały dwie faktury Vat (...) i (...)/00, w których wskazywano termin zapłaty wynagrodzenia przez kupującego (dłużnika; 9 listopad 2000 r. i 13 listopad 2000 r.). Faktorant (cedent) dostarczył kopie tych faktur Bankowi - faktorowi. Jeżeli w datach tych nastąpiła zmiana wierzyciela (cesja istniejących wierzytelności o zapłatę ceny sprzedaży), to „odstąpienie od umowy” (według terminologii Sądu Apelacyjnego, a

ściślej: rozwiązanie obu umów sprzedaży) doszło do skutku po zmianie wierzyciela. Oznacza to, że pojawiła się – prawidłowo ustalona przez Sąd Apelacyjny - następująca sekwencja zdarzeń prawnych: a) zawarcie umowy o świadczenie usług faktoringowych (w dniu 26 lipca 2000 r.); b) złożenie zamówień dostarczenia rur i zawarcie dwóch umów sprzedaży tych rur (potwierdzonych fakturami Vat (...)0 i (...)/00; c) powstanie skutków cesji wierzytelności istniejących, wynikających z umów sprzedaży (zindywidualizowanych w obu fakturach); d) rozwiązanie obu umów sprzedaży przez strony (tzw. anulowanie faktur). W tej sytuacji Bank skutecznie nabył obie wierzytelności o zapłatę ceny wynikające z dwóch umów sprzedaży. Nie ma przy tym znaczenia to, że w chwili zmiany wierzyciela (wystąpienia skutków cesji wierzytelności istniejących) nie nastąpiło jeszcze świadczenie w postaci dostarczenia rur, skoro strony tak właśnie ukształtowały oba stosunki sprzedaży. Jeżeli doszło do umownego rozwiązania umów sprzedaży po nabyciu wierzytelności o zapłatę ceny, wynikających z tych umów, to fakt ten nie może zmieniać sytuacji prawnej Banku jako wierzyciela. Dzieje się tak niezależnie od tego, jak ukształtowane zostały w sensie czasowym skutki prawne rozwiązania umowy (*ex tunc* lub *ex nunc*).

Z przedstawionych względów nie doszło do naruszenia przepisów art. 509 k.c. i art. 513 § 1 k.c. Cesja obu wierzytelności wynikających z obu umów sprzedaży, określonych w fakturach Vat (...)/00 i (...), doszła bowiem do skutku i pozwanemu dłużnikowi nie służył w związku z tym zarzut nieistnienia cedowanych wierzytelności w chwili powzięcia wiadomości o przelewie. Dlatego Sąd Najwyższy oddalił kasację strony pozwanej jako nieuzasadnioną (art. 393¹² k.p.c.).